

Ylioppilaskoe

kevät 2022

Lukutaito – 2.

Tekstilajien

sekoittuminen (1.)

30 p. / 30 p.

Kommentti
/ arvio

Arvosana:
30 p. / 30
p.

Lukutaidon koe osa I, 2. Tekstilajien sekoittuminen (30 p.)

Tekstissä *Retki Soklin uhatuille ahoille* (aineisto 2.A) kirjoittaja yhdistelee useiden tekstilajien piirteitä. Erittele niitä ja arvioi yhdistelmän toimivuutta suhteessa tekstin tavoitteeseen ja kohderyhmään. Vastauksen sopiva pituus on noin 4 500 merkkiä.

Anna Baggen artikkelissa "Retki Soklin uhatuille ahoille" (Luonnonsuojelija-lehti, 4/2019) kirjoittaja kertoo osallistumisestaan Sompion luonnonystävien järjestämään retkeen samalla kertoen Soklin ahojen luontoa uhkaavasta kaivoshankkeesta.

Tekstin kohderyhmä on luonnonsuojelusta kiinnostuneet ihmiset sekä yleisesti luonnonystävät ja ihmiset, joilla on jonkinlaisia ekologisia arvoja. Tämän voi huomata julkaisukanavasta, joka on nimensä perusteella luonnonsuojeluun keskittyvä lehti. Kohderyhmän voi myös huomata siitä, mihin arvoihin teksti vetoaa ja mitkä ovat sen tavoitteet. Tekstissä positiivisessa valossa kuvataan alueen maisemaa sekä puhdasta luontoa. Kirjoittaja kertoo alueen

biologisesta monimuotoisuudesta ja siitä, kuinka kaivoshanke tätä monimuotoisuutta pienentäisi: "Kaivoshankkeen myötä joen kirkas vesi ja lohikalat olisivat menneisyyttä." Tämän perusteella luonto ja sen suojeleminen ovat tärkeitä arvoja kirjoittajalle.

Tekstillä on useampia tavoitteita johtuen siitä, kuinka kirjoittaja yhdistelee useampia eri tekstilajeja. Tekstin suurin tavoite on saada lukija kirjoittajan puolelle, jolloin lukija ei kannattaisi alueen kaivoshanketta. Tämä toteutetaan kuvailemalla kaivoshankkeen haittoja kirjoittajan esittämälle puhtaalle ja kauniille luonnolle samalla kun kirjoittaja sijoittaa joitakin mielipiteitään tekstiin. Toinen tekstin tavoite on saada lukija arvostamaan luonnon ainutlaatuisuutta, joka saavutetaan kertomalla tarkemmin retken positiivisista asioista eli esimerkiksi maisemista. Kolmas tavoite on sivistää kiinnostuneita aiheesta. Pelkän sivistämisen lisäksi se tukee muita tavoitteita. Tekstissään kirjoittajayhdistelee etenkin reportaasin, tietotekstin sekä mielipidekirjoituksen piirteitä. Tekstilajien lisäksi teksti hyödyntää tekstityypeistä kertovaa, kantaa ottavaa ja kuvailevaa tyyppiä.

Selkein tekstissä näkyvä tekstilaji on reportaasi. Reportaasissa kirjoittaja henkilökohtaisesti perehtyy johonkin asiaan tai ongelmaan hyödyntäen omaa subjektiivista näkökulmaansa ja kokemustaan. Tämän voi huomata jo leipätekstin ensimmäisessä virkkeessä, kun kirjoittaja toimii minäkertojana: "Lähestyessäni määränpäättä pitkin Korvatunturin kapeaa hiekkatietä kännykästä loppuu nettiyhteys ja auton radio lakkaa kohinan jälkeen kuulumasta." Kirjoittaja esittää olevansa jonkinlaisen matkan alussa, mikä luo lukijalle odotuksia.

Tällainen tyyli luo henkilökohtaisuutta ja saa lukijan uppoutumaan tekstiin paremmin. Koska kohderyhmänä on luonnonystävät, lukija erittäin helposti samaistuu artikkelin näkökulmaan, jossa painotetaan myös luonnossa ajanviettoa. Tämä tukee artikkelin mielipiteitä esittäviä osioita, koska tällöin lukija todennäköisemmin hyväksyy nämä mielipiteetkin.

Henkilökohtaisemman kerronnan lisäksi reportaasin toinen pääpiirre on kuvien hyödyntäminen. Artikkelissa on viisi kuvaa, joista jokaisella on oma kuvateksti, jotka havainnollistavat tekstiä. Esimerkiksi toinen kuva näyttää, millaiselta kirjoittajan puhuma kristallinkirkas vesi näyttää. Luonnollisesti nämä kuvat kertovan rakenteen lisäksi tuovat lukijan lähemmäksi tapahtumia, minkä takia asiasta tulee hänelle henkilökohtaisempi. Artikkelin toisen kuvan kuvatekstissä näkyy myös mielipidekirjoitukselle tyypillinen piirre. Kirjoittaja kertoo veden olevan "vielä" juomakelpoista ja kirkasta. Tällöin hän luo lukijalle uhkakuvan siitä, että kaivoshanke voisi pilata vedenlaadun. Kohderyhmälle tämä on varmasti negatiivinen asia, joten näin kirjoittaja saa lukijoitaan enemmän ja enemmän puolelleen pienin sanavalinnoin. Viimeisenä oleva kuva arkeologisista kaivauksista ja siihen liittyvä tietoteksti tuo myös omaperäisen perustelun, miksi kaivoshanketta ei saisi toteuttaa. Alue on historiallisesti tärkeä.

Teksti hyödyntää paljon tietotekstin piirteitä. Siinä esimerkiksi uutismaisesti esitellään, mitä seurauksia kaivoshankkeesta on luonnolle. Selkeitä syy-seuraussuhteita onkin tekstissä paljon: "Kaivoshankkeen myötä joen kirkas vesi ja lohikalat olisivat menneisyyttä." Monet tekstin kohdat ovat tiiviitä faktaosioita: "Fosfaattikaivoksen niobimalmioissa on runsaasti uraania ja

muita tytäraineita, jotka leviävät pölylaskeumana poronhoitoalueelle." Käytetyt faktat toimivat järkeen perustuvina argumentteina ja vetoavat etenkin niihin ihmisiin, jotka eivät ole alusta alkaen täysin kaivoshankkeen estämisen puolella ja jotka eivät ole täysin asiaa ymmärtäneet. Ilman näitä faktoja mielidetekstin kannalta tekstin argumentit perustuisivat enemmän tunteisiin vetoaviin argumentteihin, jotka eivät vakuuttaisi asiaan hieman varauksellisemmin suhtautuvia. Vaikka kohderyhmänä on luonnonystävät, kirjoittaja on hyvin ottanut huomioon sen, että kaikki eivät ole täysin hänen kannallaan.

Mielipidetekstin piirteet ovat normaalia huomaamattomampia, koska kirjoittaja ei esitä mielipiteitään aina kovin suorasti. Silti monet tekstin sanavalinnat ja rakenteet antavat yksiselitteisen kuvan kirjoittajan näkökannasta. Otsikossa oleva uhattu-sana luo jo lukijalle mahdollisia odotuksia mielipidetekstistä. Reportaasimainen tapa, jolla kirjoittaja kuvaa luontoa ja retkeä sisältää positiivisia sävyjä: "Vuodenaikaan nähden lämpimän päivän jälkeen retkikunnan naiset pulahtavat raikkaaseen Nuorttijokeen." Nämä voidaan nähdä tekstin mielipiteitä taustoittavina osiina, koska ne luovat jo itsessään kohderyhmälle omia mielipiteitä luonnon tärkeydestä. Monissa kohdissa kirjoittaja ei kerro suoraan omaa mielipidettään, vaikka sen voi päätellä aiemman tekstin perusteella. Kirjoittaja luottaa paljon siihen, että lukija lukee rivien välistä tekstiä: "Isoin osa ahoista jäisi Soklin kaivoksen sivukivikasojen alle."

Kirjoittaja esittää kaksi selkeämpää mielipidettä tekstissään, ja näistä ensimmäinen ilmaistaan enemmän mietteenä: "Mietin, että mikään rahamäärä ei voi korvata alueen puhtautta ja luontoarvoja." Kirjoittajan toinen selkeä

mielipide on vasta tekstin lopussa: " – –
loitsin kaivoshankkeen takaisin maan
aliseen. Näihin maisemiin haluan palata
uudelleen." Mielipide toimii samalla
epäsuorana toimintakehotuksena ja
malliesimerkkinä lukijoille. Vaikka kirjoittaja
kuvailee retkeä ja luontoa
tunnepainotteisesti, hän tekstin aikana
yrittää ylläpitää osittaista neutraalia
raportoijan roolia. Faktat esitetään
kommentoimatta enempää, ja kirjoittaja
näkemyksillään yrittää tavallista
epäsuoremmin ohjata lukijaa. Tämä tapa
auttaa tekemään tekstistä luotettavamman,
koska siinä on paljon faktoja ja vähän
kärkeviä mielipiteitä. Kohderyhmän
perusteella kirjoittajan ei tarvitse esittää
suoria toimintaan vaativia käskyjä.

Kokonaisuudessaan teksti ottaa
kohderyhmän hyvin huomioon. Kirjoittaja
kertoo paljon Soklin ahoista sekä
luontoretkestä. Argumentit alueen
suojelemisesta vaihtelevat selkeistä
faktoista kirjoittajan omiin näkemyksiin.
Kirjoittaja ei esimerkiksi selitä
tarpeettomasti, miksi joidenkin lajien
häviäminen kaivostoiminnan takia on
ongelma, koska hän voi olettaa lukijan
ymmärtävän asian. Teksti onnistuu
tavoitteissaan kertoa aiheesta. Se myös
onnistuu tavoitteessa kuvata puhdas luonto
positiivisesti. Lisäksi se tuo esille selkeästi
uhan alueen luonnolle.

Vastauksen pituus: 6 301 merkkiä